

رهنگه‌دانا لیکچواندنا رهوان د ناف دیوانا هوزاشان (هادی)دا

د. ابو عبید عبدالله زیاب و م. حله خورشید عبدالله

کولێژا زمان، پشکا زمانی کوردی، زانکویا نه‌ورۆز، هەرنێا کوردستانا عیراق - کولێژا نادان، پشکا نادان کوردی، زانکویا دهۆک، هەرنێا کوردستانا عیراق

کورتی

ئەف فەکولینا لێکچواندنا رەوان دناف دیوانا هوزاشان (هادی)ی دایه. بێ گومان گەلهک شیسین هەنە کو لێدور بابەتی رەوانبێژی بشیوه‌یه‌کی گشتی و لێسەر جورین رەوانبێژی ب تابه‌تی رەوانبێژی هاتینه ئەنجامدان و هوزائین هوزاشانان لێویف ئەوان جوران ب رهنگه‌کی کیم و تاک هاتینه شروقه‌کرن؛ بەلێ ئەف فەکولینه بیکولەکه بو دەرختن و شروقه‌کرنا هەمی هوزائین دیوانا ناڤیری (ژبلی هوزائین ب زمانین عەرەبی و تورکی) ژلانی ب کارئینانا لیکچواندنا ره‌واشه. چوارچوڤی فەکولینی بیکهاتیه ژ پێشه‌کیه‌کی و سه‌ره‌باهتین گریڤادی ب زانستی رەوانبێژی، ئەو ژێ بریتینه ژ پێناسه و دابه‌شکرین زانستی رەوانبێژی، پشکین رەوانبێژی، ره‌گه‌زین رەوانبێژی، لیکچواندن چه‌مک و پێناسه، ره‌گه‌ز و بیکهاتین لیکچواندن، گرنگی و جورین لیکچواندن هه‌روه‌سان پراکتیکرن و دەرختنا لیکچواندنا رەوان دناف دیوانا (هادی)دا، دو‌ماهیا فەکولینی ب ئەنجام ب دیارکنا هندهک خالان هاتیه تمامکرن. ئەف فەکولینه لێویف هەر دوو رینازین وه‌سفی و شروقه‌کاری هاتیه په‌یره‌وکرن.

کلێلا لیکولینی: زمانی کوردی، لیکچواندنا رەوان، دیوانا هوزاشان هادی.

پێشه‌کی:

بهره‌مه‌نی خۆ فەکری به‌ئیلیت و بریاری بو وانا به‌ئیلیت، هەتا وی راده‌ی کو خوینه‌ری به‌ره‌می پتر تام و چێژی ژ شیسینا وی ببینیت هه‌روه‌سا هەتا چ راده‌یه‌ک شیسهر‌د کاری خودا بێ سه‌رکه‌فتی بوویه، ئیک ژ وان هونه‌ران، هونه‌ری بکارئینانا ره‌گه‌زی لیکچواندنیه‌ی کو هوزاشان د شیت بریکا خه‌یالا خۆ جوانترین وینه‌یان پیشکیش بکەت و دشیاندايه‌ نرخ و به‌یاه‌کی بو که‌سان یان تستان دابنیت و پله‌و پایه‌یا ئەوان تستان به‌رزو بلند بکەت. ئەوژی بریکا نیشانانان تشته‌کی دپتر کو د بنجینه‌و ره‌گه‌زدا جیاوازه ژ ره‌گه‌زی ده‌سپینکی و ئەف هونه‌ره‌ ژێ د بنیاتان ژ زانستی گرنگی رەوانبێژی کو ژێده‌ری سه‌ره‌کی وی رەوانبێژی هاتیه وه‌رگرتن و زانستی رەوانبێژی ژێ ئیکه ژ وان زانستین کو گرنگی و به‌یاه‌کی زور د ناف ئەده‌یاتیان هه‌یه‌ چونکی بریکا رەوانبێژی و ره‌گه‌زین وی بێن ژیکجودا شیسهر‌ یان ژێ هوزاشان د شیت ده‌برین، ئاماژه و وینه‌یین جوان و هونه‌ری دابریژیت و گه‌له‌ک جارن رەوانبێژی دپته‌ ئالفاکه‌کی هاریکار ژ بو شروقه‌کرن و هه‌لسه‌نگاندنا به‌ره‌مه‌نی ئەده‌ی ژ بو کاری ره‌خه‌نی.

بناغه‌ و بنجینه‌یا شیسینا به‌ره‌مه‌کی ئەده‌ی پشت به‌ستنی ب ئاره‌زو، خه‌یال، ئەندیشه، هه‌ست و ئافراندن د کەت و چ یاسایه‌کا تیکه‌هل و ئالوز نینه به‌لکو هندهک بابەتین کو ژ ئەنجامی ئەه‌موونا تاکه‌که‌سیا شیسهر‌ی و گریڤادانا ئاخفتن و واتانی یه‌ کو د شیت لێدوماهیکێ دا ب ریکا په‌یف و ده‌سته‌واژه و رسته‌یان بشیوه‌یه‌کی ریکخستی و جوان بده‌ته دیارکرن. د هونه‌ری شیسینیدا بابەتی ئاخفتنی و شیوازی ده‌برینی و په‌روه‌راندن، خه‌ملاندن و چه‌ندایه‌تی و ئەنجامی وی هه‌می د ده‌ستی شیسهر‌ه‌کی به‌ره‌مه‌ندایه، تاکو چه‌وا بشیت بالنده‌یا خه‌یالا خۆ لێسەر یاسین زمانی و پیشکیشکرنا بابەتی خواستی بسورینیت (بفرینیت)

هه‌لبه‌ت بو فی کاری ژێ لێسەر هەر شیسهر‌ه‌کی یان ژێ هوزاشانه‌کی پندشیه شیوازی بکارئینانا هونه‌ری ده‌برینی یان به‌رنگه‌کی به‌رفه‌هتر هونه‌ری رەوانبێژی د ناف به‌ره‌مه‌نی خودا بکارینیت داکو هیزا شیسینا خۆ بریکا ئەو پینوسی کو د ده‌ست دایه ب باشترین شیوه‌ ئاراسته‌ بکەت و ده‌رگه‌هین خه‌یال و ئەندیشه‌ی بو خاندەفانی

رەوانبێژی (ئیکه ژ ئەوان زانستین زور که‌فن کو لێویف به‌لگه‌و دیکومینتین به‌رده‌ست بو شارستانیه‌تا یونانی دزفریت بتابه‌ت لده‌ف سوفاستائیان کو ئەف زانست د گوتارینیتیدا بکار دئینا)). لێ جهمی ئاماژه‌ییدانیه‌ که ده‌سپینکا ده‌رکه‌فتنا وی وه‌کو زانست نه‌بوویه؛ به‌لکو وه‌کو بابەت و بیافه‌کی ئەده‌ی سه‌ره‌ده‌ری لگه‌ل هاتیه

المجله‌ الاکادیمیة لجامعة‌ نوروز
المجلد ٦، العدد ٢ (٢٠١٧)
استلم البحث في ٢٠١٧/٤/١، قبل في ٢٠١٧/٦/٣
ورقة بحث مننظمة نشرت في ٢٠١٧/٦/٢٦
البريد الإلكتروني للباحث: aboobaid.a@nawroz.edu.krd
حقوق الطبع والنشر © ٢٠١٧ أسماء المؤلفين. هذه مقالة الوصول اليها مفتوح موزعة تحت رخصة المشاع الإبداعي النسبية - CC BY-NC-ND 4.0

- ١- رونیږی (علم البیان) کرن، پاشان هیډی هیډی بهر هف زانستی بوونی هه چوویه. هه زانسته ئیکسهر بریکا شارستانیته یونانی و رومانی هاته دناف شارستانیته عه ره پیدا. کوردان زی هه زانسته بهرنگه کئی نه راسته و خو ژ نه نجامی کارتیکرنا عه ره بان لسهر (تورک و

فارسان) و هرگرتیه. ههتا نهو زی ههول و بزاقین زانستی لسهر بابهتی رهوانیږی د بهر دهمان و گه شه کرنهکا بهر فرهه بخو هه دیتیه ههتا وی رادهی کو هه زانسته بالین خو لسهر زانستی زمانی زی راکیشایه.

- پیناسه و دابه شکرین زانستی رهوانیږی :

ناشکرایه سه ره لادانا هه فی زانستی دیروکهکا که هه یه وب گه لهک شینوان هاتیه پیناسه کرن بو نمونه د زمانی عه ره پیدا بهرامهر په یفا رهوانیږی ژ لاین زمانیه هاتیه ((جاو فی اللسان (بلغ) : بلغ الشئ یبلغ بلوغاً و بلاغاً)) (٢). وانا هندئ د گه هینیت کو دیار کرنا تشته کئی بشیوهه کئی دیار و ناشکرایانه، گه هشت و ب دومهیک هات. ههروهسا د زمانی فارسیدا بهرامهر په یفا رهوانیږی په یفا (بیان) هاتیه ب رامانا ((ووتن، قسه کردن، راگه یاندن)) (٣). د زمانی کوردیدا هه وهک نافی وی دیاره کو په یفهکا لیکدایه ژ دوو په یفین (رهوان و بیږی) پیکهاتیه و رامانا وی زی (رهوانی گوتنه).

رهوانیږی لسهر هزرو بیروبوچووین چهندين زانا و رهوشه نیرین بناقودهنگ وهکو (خگیب قزوینی) و (جاحف) و (عبدالقاهر جرجانی) یفه هاتیه پیناسه کرن و باهرا پتريا وان پیناسان لسهر فی چهندين ریکهفتینه ((رهوانیږیا راست نهوه کو ناخفتن و اتایه کئی بخو هه بگریت و ناخفتنهکا هه لبرارقی و ریکهختی بیت، بشیوهه کئی کو په یفهکا د گهل په یفهکا دیتر نیریکی ئیکبن و ههف شینوه بن و بقی چهندين تشتی دویر نیریک دیت و تشتی زیده زی بهینه لادان)) (٤). د پیناسه یهکا دیترا هاتیه ((رهوانیږی چ نینه تنی نهو نه بیت وانا باشتین وینه یی کومکری بگه هینته دهروونی، ههفه زی هزرو کارین رهوانیږی زانانه کو رهخنه گر جهختی لسهر دکن)) (٥). که واته لقیهه رهوانیږی جهختی لسهر کومهکا وینه یان دکهت کو بریکا ناخفتنی د گه هینته یی بهرامهری خو، ب لیکدان و شروهه کرنا فی ناخفتنی داکو نهو ناخفتنه یا دویر بیت ژ تم و مژنی. ههروهسا رهوانیږی جهختی لسهر ناخفتنه کئی دکهت کو لدویف بارودوخ و پله یا ناخفتنی لدویف و اتایهکا ئیکگر تی دچیت.

زانستی رهوانیږی بسهر سی پشک و زانستین دیترا دهینه دابه شکر نهو زی :

٢- جوانکاری (علم البدیع)
٣- وانا ناسی (علم المعنا)
د قیره دا نهو تشتی کو پیدقیه بهینه گوتن نهوه کو پیدقیه بتنی نامازه یهکا کورت لسهر بابهتی زانستی رونیږی بهینه دان و لسهر هه دوو زانستین (جوانکاری و وانا ناسی) ناخفتین چونکه گریدای ب بابهتی هه لبرارقی ب هه کولینی هه نینه. زانستی رونیږی زی، چهندين پیناسین جوراو جور بو هاتینه کرن وب بوچوونا چهندين زانا رهوانیږی زانسته زانسته رونیږی گرنگترین بابهتی رهوانیږی یه و ههتا وی رادهی کو زانینا رونیږی ب زانینا رهوانیږی ل قهلم د دن زمانانی بناقو دهنگی عه ره ب (ابو یعقوب السکاکي) کو روله کئی مهزن و گرنگ گیرایه د بیافی زانستین رهوانیږی بتاییه تی رونیږی دهر باره فی زانستی دیتیت : ((رونیږی ئینانا و اتایه کئی یه ب چهندين ریکین جیاواز بو زیده تر رونکرنا مه بهستی)) (٦). مه بهستی یی نهوه کو ب چهندين ریک و شینوازان بشی بگه هییه و اتایا خواستی. نانکو هه پیناسه یه نهو یی چهندين د گه هینیت کو ((ب وی مهرجی که نهو ریکه (شینوازیین جیاوازان ناخفتنی) لسهر بنجینه یا خه یالی دا بیت، نانکو ناخفتن و دهر برین لدویف بکار ئینانا خه یالی یا جیاواز بیت)) (٧). ب دهر برینهکا دیتر لدویف هه فی پیناسی دیار دیت که و اتایا تشته کئی ب ریک و شینوازیین جودا یین خه یالی و ناشوی بهینه دیار کرن نانکو هه ره هوزاشانهک لدویف خه یالا خو یا تاییه تی بوچوونا خو داریتیت که دراستیدا ئیک و اتاو مه بهستی بیت. ههروهسا عه زیز گهردی دهر باره بابهتی رونیږی دیتیت : ((رونیږی باسیکی زور فراوانه نهو هه موو شتانه نه گریتیهوه که پرده له روی گوزارهوه لا نه دن و نه خه بهر چاوهوه، یا بیروباوه ریک نه گریتیهوه و نه یخه نه روه، تاکو گوینگر یا خوینهر بتوانی بگاته بنج و بنهوانی مه بهسته که و تینی بگات)) (٨). د فی پیناسیدا وهسا دهینه خویاکرن کو بریکا رونیږی، ناخفتن تم و مژای ب باشی و روهنی دهینه دیار کرن و خوینهر نانکو گوهدار ب باشی د مه بهستا سه ره کئی د گه هیت نانکو ب رولی دیار کرنا هه ست و سوزین دهر بری بو گوهداری رادیت.

بشیوهه کئی گشتی دهینه خویاکرن کو رونیږی زانسته کئی گه لهک گرنگه ژ بو رونکر و دهر خستنا و اتای، ههروهسا روله کئی مهزن د دروستکرنا وینه یی هونه رینی

خه‌یاله‌کا زۆر ده‌ئینه دانان که هوزاشان بزاقی د کهت نه‌و که‌سی ئانکو نه‌و تشتی ده‌ئینه لیکچواندن ب تشته‌کی دیتره ل جه‌کی بلندتر یان ژمی نزمتر دابنیت یان ژمی بکه‌ته د قابله‌کی دا کو د بنه‌رتدا جیاوازه‌کا به‌رچاف هه‌نه بو فی کاری ژمی مه‌رمین خۆیین تاییه‌ت هه‌نه.

- ره‌گه‌زو پینکھاتین لیکچواندن:

بو دروستکرنا پروسا لیکچواندن چوار ره‌گه‌ز پشکدارن د دروستکرنا ویدا دکهن نه‌و ژمی بریتیه ژ:

(۱) - لیکچو (مشبه): نه‌و تشته کو ده‌ئینه لیکچواندن ب تشته‌کی دیتره

۲ - له‌وچو (مشبه به): نه‌و تشته کو لیکچو پین ده‌ئینه لیکچواندن

۳ - روینی لیکچون (وجه شبه): نه‌و سالوخته‌ت و گریدانین هه‌فبشکن د ناقه‌را لیکچو و له‌وچویه

۴ - نامرازی لیکچواندن (ادات تشبیه): مورفیم یان په‌یقه‌که کو لیکچو و له‌وچوی پینگه‌گری دده‌ت)) (۱۱). که نه‌و مورفیم و په‌یف ژمی بریتینه ژ (وه‌کو، هه‌روه‌کو، ته‌شبهیی، مینا، میلی...هتد)

لسه‌ر فورم وجیکرنا لیکچواندن دوو ره‌گه‌ز (لیکچو و له‌وچو) پیندقی و سه‌ره‌کینه و پین‌ئوان نه‌ف پروسه‌یه دروست نایبیت؛ لی دوو ره‌گه‌زین دیتر (روینی لیکچون و نامرازی لیکچواندن) نه‌ د سه‌ره‌کینه و ب نه‌بوونا وان چ کیاسی ناکه‌فیته د پروسا لیکچواندنیدا هه‌ر چه‌نده نه‌ف لیکچواندن کو ده‌ئینه ئافاکرن هه‌می ژبه‌ر دهرخستن و دیارکرنا روینی لیکچونی یه و ((روینی لیکچون گرنگترین ئاخفتنا لیکچواندن یه، چونکه نیشاندهری جیهان بینی و مه‌وداین خه‌یال و نه‌ندیشه‌یا هوزاشانی یه)) (۱۲). ئانکو دشین بیژین هه‌را سه‌ره‌کیا هوزاشانی بو دروستکرنا لیکچواندن لسه‌ر فی ره‌گه‌زی دزفریت به‌لی سه‌ره‌رای فی چه‌ندی هوزاشان ب خۆ هه‌لد‌ب‌زیریت که ئایا فی ره‌گه‌زی بده‌ته دیارکرنا یان ژمی وان سالوخته‌تان نه‌وین کو دناف له‌وچوی دا هه‌ی و زال تر و پرسنگدارتره بو خوینده‌فانی به‌ئیلیت و خوینده‌فان ب خۆ بریارن لسه‌ر دیارکرنا سالوخته‌تان بده‌ت. دیسان بو روینی لیکچونی ((هاتیه ئافاکرن ب گیانی لیکچواندن، چونکه هیژا ئافانندن و خه‌یای هوزاشانی د فی روینی دا د ده‌ئینه دیارکرنا)) (۱۳). نه‌فه‌زی بو گرنگیای وئ دزفریت که ب دوو شیوین راستی و خیالی ده‌ئینه دابه‌شکرنا.

- گرنگیای لیکچواندن:

هوزانی ژمی دا د گیزیت. دیسان ریکین دهر‌بازبوون ژ جیهانا ته‌م و مزوایا کو هوزاشانی بریکا په‌یشان داربیتیه فه‌دکه‌ت و نه‌ئینین زمانی نه‌ده‌بی پین ده‌ئینه ئاشکران و ناساندن.

- ره‌گه‌زین روینی:

خویایه که ریکه‌فتن لسه‌ر پیناسا روینی که ریک و شیوازین جودا جودا بیت بو دهر‌پرینا رامانه‌کی ب وی مه‌رجی که هه‌ر هوزاشانه‌ک لدویف خه‌یالا خۆ ئاراسته بکه‌ت ریکنی دئ خوش که‌ت که نه‌و شیوازین جودا جودا، ره‌گه‌زین ژیکجودا ژمی دئ به‌ره‌م ئینیت کو هه‌ر ئیک ب ناهه‌کی ب هینته دیارکرنا و دهرخستن که‌واته روینی د ناف خۆدا دابه‌شی چه‌ند ره‌گه‌زان دبیت ژ وانا (لیکچواندن، خوازه، خواستن، درکه) که هه‌ر هوزاشانه‌ک دشیت هه‌ستین خۆ بریکا بکارتینانا ره‌گه‌زه‌کی دیارکرنا دهر‌پریت و هه‌ر ره‌گه‌زه‌ک ژمی دبنج و بناغه‌دا رۆل و گرنگیه‌کا تاییه‌ت هه‌یه و تیروانین جودا جودا بخۆفه‌دگریت. که‌واته هه‌ر چوار ره‌گه‌زین روینی رۆل و گرنگیای خۆ هه‌یه؛ به‌لی ب دینتا زاناو ره‌وانیژانان د فی بیافیدا هاتیه دیارکرنا کو ره‌گه‌زی لیکچواندن پانتایه‌کا به‌رفه‌ه بخۆفه‌ گرتیه ژ لاین بکارتینانی لده‌ف هوزاشانان و چ هوزاشانه‌ک نینه کو په‌یشان هوزانا خۆ ب فی ره‌گه‌زی نه‌ خه‌ملاندبیت له‌ورا ده‌می به‌حسی ره‌گه‌زی روینی د هینته کرن راسته‌وخۆ نافی ره‌گه‌زی لیکچواندن د ریزا ئیکنی دا ده‌ئیت و ((دگشت ژیدهرین ره‌وانیژانی دا لیکچواندن لده‌سپینکی ده‌ئیت پاشی خوازه و خواستن و درکه ده‌ئین)) (۹). که‌واته ژ لاین گرنگیای فه لیکچواندن به‌ری هه‌رسی ره‌گه‌زین دیترین روینی د که‌فیت. له‌ورا نه‌ف فه‌کولینه لسه‌ر بابه‌تی لیکچواندن ده‌ئینه نه‌مجمان، نه‌فجا مه‌ به‌ر زانی کو هه‌رسی ره‌گه‌زین دیترین روینی به‌ئینه لادان و ره‌گه‌زی لیکچواندن و جورین وئ و گرنگیای وئ ب تیرو ته‌سه‌لی به‌ئینه باسکرنا.

- لیکچواندن چه‌مک و پیناسه:

هه‌روه‌کی ژ نافی وئ دیار لیکچواندن ب رامانا لیکچوون یان وه‌که‌فی ده‌ئیت نه‌ف لیکچونه د ناف زانستی روینی دا پیناسین جوراو جور بو هاتینه کرن؛ به‌لی گرنگترین پیناسه د بیژیت: ((لیکچواندن، لیکچونا دوو تشتانه ب ئیکدویشه و ب رامانه‌کا دیتر فه‌دینتا سالوخته‌ته‌ک یان چه‌ند سالوخته‌تین هه‌فبشکن دناقه‌را دوو تشتانا و هینینن سه‌ره‌کی لیکچواندن زیده‌روینی و خه‌یاله‌کا به‌رفه‌ه)) (۱۰). د فیزه‌دا دیار دبیت که لیکچواندن د ناقه‌را دوو تشتان ب ئیکدویشه لسه‌ر بنه‌ماین

چ گومان تیدا نینه، چ دیوانین هوزاشانان د فالانین ژ بکارئینانا رهگهزین لیکچواندن و ههر هوزاشانهک شیاپیت سود و مفای ژ فی رهگهزی وهگریتیت بؤ دارشتنا هوزانا خو، ئەفهه وی چهنندی د گههینیت کو ئەف ریژا زور یا بکارئینانی ناماژیه بؤ زوری و بهرفرههیا جورین لیکچواندن.

ئەف رهگهزه لسهر چهنیدن جوران هاتیه دابهشکران و دابهشکرنا وی ژ باهراپتر لسهر بنهماین جوراوجوریا بنهماین لیکچواندن یه، گرنکترین جور ژئ ئەفین لخوازی نه :

- ١ - لیکچواندن لدویف ههبوون و نهبوونا روین لیکچوونی و نامرازی لیکچواندن :
 - ١) - لیکچواندن سهر بهست : ئەوه کو نامرازی لیکچواندن د ناف نموونی دا هه بیت دیژنی سهر بهست ئانکو ئاشکرا.
 - ٢ - لیکچواندن جهختگری : ئەوه کو د نموونی دا بتنی نامرازی لیکچواندن هاتیه تته لادان.
 - ٣ - لیکچواندنا دریز : ئەوه کو روین لیکچوونی بهینته دیارکران د نموونی دا.
 - ٤ - تیکرای : ئەوه کو روین لیکچوونی د نموونی دا نه هینته دیارکران.
 - ٥ - لیکچواندنا رهوان : ئەوه کو روین لیکچون و نامرازی لیکچواندن د نموونی دا نه هینته بکارئینان و ئەف جورئ لیکچواندن ب هیزترین و جوانترین لیکچواندن دهینته هژمارتن (١٧).
 - ٢ - لیکچواندن ژ لاین ههردوو لایه نین سهره کین لیکچواندن (لیچو و لهوچو) یقه، چهنیدن دابهشکرئین جوراوجور بؤ هاتینه ئەنجامدان ژ لاین کهسانین پسپور و شههرهزا د فی بیافیدا ژ وان جوره دابهشکران ژئ :
 - ١) - لدویف ههستی و ژیریا ههر دوو لایاندا؛
 - أ - ههر دوو لایه ن (لیچو و لهوچو) ههستی بن.
 - ب - ههر دوو لایه ن (لیچو و لهوچو) ژیری بن .
 - ج - (لیچو) ژیری بیت و (لهوچو) ههستی بیت.
 - د - (لیچو) ههستی بیت و (لهوچو) ژیری بیت (١٨).
- ههروهک دیاره ژ لاین ههستی و ژیریه لیکچواندن بسهر چوار جوراندا هاتیه دابهشکران.

ئەگەر لیکچواندن سادهترین و بهرفرههترین ریکا بکارئینانا مه بهستی بیت د رونبیزنی دا و ب تایهتی دهوزائیدا، ههرچهنده د پەخشانی و ناخفتنا ئاسایی ژئ دا ب ریژههکا زور د هینته بکارئینان، کهواته جوانیهک یاتیدا هه ی کو ههر کهسهکی ب تایهتی هوزاشانی بهرهف خو بکیشیت و هوزاشانی نهچاریکهت ژ بؤ دهربرینا په یقین هوزانی ریکا لیکچواندن هه لیزیریت چونکه ب فی ریکی یه کو دشیت بالین خه یالا خو دریزتر و دویرتر بهت ههتا د گههینته رادهیا زیده روئنی ((زیاده رویش یان ستایش (مدح) یان داشکاندن (زم) یان بؤ رونتری و ئاشکراتری دهی)) (١٤).

- سهرهرازی فی چهنندی ژئ چهنه گرنکیه کین دیتر ژئ هه نه، ژ وانان :
- ١- دهرهفت بؤ لیچوی د هینته دان هه بوونا خو بسه لینیته.
 - ٢ - دهستینشان کرن و دهرخستنا ریژه و چهنده یه تیا لیچوی، د دمه کی دا کو چهنده یه تیا لهوچوی یا ئاشکرا و روهنه.
 - ٣ - جینگیروونا دوخی لیچوی د ههرا خوینده فانی دا.
 - ٤ - دشیت ههتا رادهیه کی زور په سنا لیچوی بکهت ب هاریکاریا لهوچوی.
 - ٥ - بهروفازی دشیت لیچوی بهرهف پلهیهکا زمتر بهت وهسا کو بیژاری یقنه دیاریت (١٥).
- نایب ئەفی چهنندی ژ بیر بکهین که د پروسا لیکچواندن دا هه می تشت د خه مته تا لیچوی دا نه دا کو ب باشترین شیوه هوزاشان بشیت لیچوی ب شیوهه فورمه کی دیتر د دوخه کی تایه تدا بدهته دیارکران.
- ب شیوهه کی گشتی (مه رجی) لیکچواندن ئەوه کو ناخفتن یا جوان و رهوان بیت و نهینی و سه رخ راکیشانا وی د دهربرینان جوان و پرشه نگداردایت و ژ هزرین کویر و ههستین بهرز هاتیه تته دهرخستن (١٦).
- کهواته پیدفی ناکهت کو ناخفتن و دهربرینان ئالوز بهینه ناراسته کرن به لکو ناخفتن چهنده یا ساده و رهوان بیت تام و جوانیهکا دیتر دئ دهته هوزانی و ئەوه ناخفتنه وهکو خودیکه کی وینه یین خه یالا هوزاشانی ب جوانترین شیوه دهردئیخیت و کارتیکرنا وی لسهر خوینه ری دئ پتر بیت، خوینه ر دئ تیکه هلی جیانا نه په نا لیکچواندن بیت و پتر تام و چیزنی دئ ژئ وهگریت.
- جورین لیکچواندن :

۸- لیکچواندنا باستر : ئەف جورئ لیکچواندنی بشی رنگی یه کو لدهسپیکئی (لیچو) ب (لهوچو) یهکی د هینته لیکچواندن، پاشی نرخ و بهایی لیچوی دئ بلندتر بیت و پهایا لیچوی ل هه مبهری لهوچوی دئ بهرز بیت) (۲۰).

- پراکتیکرن و دهرخستنا لیکچواندنا رهوان دناف دیوانا (هادی) دا :

روئی لیکچونی دهینته هژمارتن ب گرنگترین بنه ما کو د شیاندا یه نژیکی و په یوه ندهیه کا موکوم دنافهرا دوو تشتاندا دروست بکهت کو د بنه رتدا ئەو دوو تشته ژ لاین ره گه زیشه جیباواز و دورن دا کو ره گه زه کئی گرنگ و بهر فرهه بناقی لیکچواندنی بهرهم بینیت و ئەو دوو تشته زی کو بناقین (لیچو و لهوچو) هاتینه نافکرن ناماده بوونا خو وهك دوو ره گه زین سهرهکی و پیدفی بو پروسا لیکچواندنی دیار بکهن؛ چونکه ههروهك بهری نوکه نامازه پی هاتیه دان، بینی ئەفان دوو ره گه زان، لیکچواندن ناهینته ئافاکرن بهئی ره گه زئی گرنگی وه کو روئی لیچون کو روله کئی ئیکجار گرنگ دگیزیت بو ئافراندا وینه بین جوان و دهر برینین قه شهنگ د شیاندا یه بینی کو ناماده بوونا خو دناف لیکچواندنی دا دیار بکهت ، بهینته لابرن و پروسا لئی کچواندنی تیک نه چیت؛ بی گومان ئەف چهنده بی مه بهست نینه؛ بهلکو هوزاشانی سهرکهفتی ئەوه کو ئەوئی روئی لیچونی دناف هوزانی دا لابهدهت و خوینده فانی بهرف وئی وئی جیباینی بیته ئەوا کو ل گوشه نیکا یا وی دا هاتیه دیتن و خوینهر هزرا خو بهرف وئی خال و سالوخهتی بهت ئەوا کو هه فیه شکه دنافهرا ههردوو ره گه زین سهره کین لیچواندنی دا و بشی رنگی دئ گه هینینه رادهیا ئاسویا خه یالا ب هیزا هوزاشانی. و دئ زانیت کو هوزاشانی ئەو سالوخهته ب باشی دبتیه و ههلسهنگانده بهئی ب ئەقهست روئی لیچون و نامرازی لیکچواندنی دناف ره گه زئی لیچواندنی ژ ناف بریه دا کو خوینهری هوزانی بخو ههست ب فی ره گه زئی بکهت و خه یال و ئەندیشه یا خو بهرف وئی جی بهت ئەو جی کو بهری وئی دهی هوزاشان بخو پی گه هشتیه و خوینهری هوزانی بریاری لسه ریزهیا جوان یا وینهی لیکچواندنی بدهت.

بو فی مه رمی زی دئ پراکتیکرن لسه ر دیوانا هوزاشانی کلاسیکی (هادی) * ژ لاین بکارئینانا جورئ لیکچواندنا رهوان د هینته دهرخستن و شروفه کرن ژ لاین لیکچواندنیته، دئ هه ولدهین روئی لیکچونا کو د ناف لیچو و لهوچوی نه هاتیه دهرخستن بدهینه خویا کرن.

هه ر لدویف لایه نین سهره کین لیکچواندنی ژ لاین تاك و کوئی فه د هینته دابهشکرن بشی رنگی لخوازی؛

(۲- لدویف تاك و کو) یا هه ر دوو لایه ن سهره کینه

أ- ئەگه ر لیچو و لهوچو (تاك) بن.

ب- ئەگه ر لیچو (تاك) بیت و لهوچو (کو) بیت.

ج- ئەگه ر لیچو (کو) بیت و لهوچو (تاك) بیت.

د- ئەگه ر (لیچو و لهوچو) ههردوو (کو) بن (۱۹).

۳- دابهشکرئین لیکچواندنی لدویف فورم و شیوازی لیچو و لهوچویه:

(۱- لیکچواندنا بیچای : ئەو جورئ لیکچواندنی یه کو چهند (لیچو) بهك (ب کیمیقه دوو بن) لدویف ئیکدا بهین و لدویفدا بو هه ر لیکچویه کئی لدویف ئیک (لهوچو) بهك بهیت.

۲- لیکچواندنا جوداکی : د فی جورئ لیکچواندنی دا، چهند لیچو و لهوچویهك دهین؛ لی ب هاتنا هه ر لیچویه کئی راسته خو لهوچویهك دهیت.

۳- لیکچواندنا ئیکلاسی : ئەو جورئ لیکچواندنی یه کو چهند (لیچو) بهك هه بن و بتئی ئیک (لهوچو) بو هه می ئەوان لیچویان بهیت. واته بریار دهینته دان کو هه می لیچویین هاتین ب ره گه کئی یه کسانئی بتئی لسه ر ئیک (لهوچو) بهینته قه لهمدان.

۴- لیچواندنا خرغه بووی : بهروفاژی لیکچواندنا یه کسانیه، ب ره گه کئی کو بتئی ئیک (لیچو) دهیت و ل هه مبه ر زی چهندين (لهوچو) دهین.

۵- لیکچواندنا بهروفاژی : ئەو جورئ لیچواندنی یه کو لدهسپیکئی (لیچو) بهك ب (لهوچو) بهکی بهینته لیچواندن و لدویفدا جی وان بهینته گوهرین ئانکو جی (لیچو و لهوچو) د هینته گوهرین، تابه تهنه دیا فی جورئ ئەوه کو پیدفیه (روئی لیکچون) ئی د ناف نموونی دا بهینته دیارکرن.

۶- لیکچواندنا فهشارتی : ئەف جورئ لیکچواندنی ب شتیه به کئی دیار و ئاشکرا نموونا لیکچواندن ناهینته دیتن؛ لی مه بهستا هوزاشانی باهتی لیکچواندنی یه.

۷- لیکچواندنا مه رچی : لیکچواندن د نافهرا (لیچو و لهوچو) بیدا لسه ر بنه ماین مه رچی د هینته ریکخستن و نامرازی مه رچی زی بههرا پتر ب (ئه گه ر) دهینته دیارکرن.

- لیکچواندنا جوداگری : ئەف جورە ژمی ب شیوہیەکی بەرچاڤ د ناڤ بەرھەمی ویدا بکار ھاتیە بۆ نمونە :
سیم غەبغەب دیم کەوکەب
زولف عەقرەب لہب عنەب (ل ٩٠)

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیچون	جور
غەبغەب	سیم (ژی)	نینە	نینە	جوداگری
دیم	کەوکەب	نینە	نینە	
زولف	عەقرەب	نینە	نینە	
لہب	عنەب (تری)	نینە	نینە	

- بۆ لیکچواندنا ونبەیی ئەف نمونە ل خوارئ یە :
ئەئی دلئ نادانی مری شوہی لای
راہ گہرەب بنبە خوہ تەشبہی شاخ (ل ١٢٨).

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیکچواندنی	جور
دلئ نادان	لاخ	شوہی	مری (بئ لئین)	وینەیی
خوہ	شاخ	تەشبہی	نینە	وینەیی

- لیکچواندنا بیچای : ئەف جورئ لیکچواندنی دناڤ بەرھەمی ھوزاڤانیدا کیم ھاتیە بکارئینان، نمونە ژ بۆی لیکچواندنا بیچای :
ئەو دو صادن وان قەرینە یەک ئەلیف بوو فاصلە
یانە ھەر دوو چاڤ شرینە کەتیە ئورتق ئەنفی ناب (ل ٧١)

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیکچواندنی	جور
دوو چاڤ	دو صادن	نینە	نینە	بیچای
ئەنفی (دفن)	یەک ئەلیف		نینە	

- لیکچواندنا فەشارتی : ئەف جورئ لیکچواندنی دناڤ بەرھەمی ھوزاڤانیدا گەلەک بەرھەمی ھاتیە بکارئینان، بۆ نمونە :
گوفت و گوئی ناصان بایە دل کو بوسیاہ
لەو مری نشتەر قەبوول ناکە ژ وان خوونا زراع (ل)
لیچو : نیشە دیرا ئیکئی
لەچو : نیشە دیرا دووی

ھەرۆک ناڤ و نیشانی فەکولینی قە دەیتە دیارکن کو بابت ھەمی لدور (لیکچواندنا رەوان) یا ھوزاڤانی کلاسیک (ھادی) دئی زفریت؛ لئ ب وئی رامانی نینە کو ھوزاڤانی د ناڤ دیوانا خۆدا بتئی ئەف جورە بکارئینانە؛ بەلکو ھوزاڤانی برەنگەکی بەرفرەھ بابت لیکچواندنی بکارئینایە و ھەتا رادەییەکی کو دشین بئین ھەمی جورین لیکچواندنی ب چق و لئین جیاوازن خۆقە، ھەرۆسە لدویڤ شیوازی دروستکرنا فی رەگەزی ژمی د ناڤ بەرھەمی ویدا دەسپنکی ب شیوہیەکی کورت دئی ھەولەدین بۆ ھەر جورەکی نمونەک ژ دیوانی ب ھیتە دیارکن و پاشان ب شیوہیەکی درئز لاسەر جورئ (رەوان) دئی راوہستین بۆ نمونە ئەگەر لدویڤ ھەستی و ژیریا ھەر دوو رەگەزین سەرھەکین لیکچواندنی ئانکو (لیچو و لەوچو)بە، دئی بینن ھەمی لیکچواندنی کو دەیتە دیارکن یان ئالین ھەستی بخۆقە دگر یا تزی ئالین ژیری بۆ ھەر (چوار) جورین وی ژمی بتئی ئیک نمونە دەیتە دیارکن وەکو :
نوطقا وی ژ بو عای دبی عینی زەلالە یا سەری حەلالە (٤٦٧)*

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیچون	جور
نوطقا وی	عینی (کافی)	دبی	زەلالی	ھەستی
نوطقا وی	سەری حەلال	//	سەرنجراکیش	

- بۆ لیکچواندنا خرڤەبوی (الجمع) : ھوزاڤانی د چەندین ھوزائین خۆدا ئەف جورە بکارئینایە، بۆ نمونە :
حوبیا خودایە نہجات
کەوہەر و شەھد و نہبات (ل ١٥٥)

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیچون	جور
حوبیا خودای	کەوہەر شەھدەو نہبات	نینە	نینە	خرڤەبوی

- لیکچواندنا ئیکلائی (تسویە) : ئەف جورە ژمی ب ریزەبەکا زۆر کیم د ناڤ بەرھەمی ھوزاڤانیدا رەنگەدایە بۆ نمونە :
گەر میرو مەلا و شاہ و گەداین ھەمی خارن (ل ٦٠)

لیچو	لەچو	ئامراز	روئی لیچون	جور
میر	خار(درک، دری)	نینە	نینە	ئیکلائی
مەلا				
شاہ				
گەدا				

- لیکچواندن لدویف هه بوون و نه بوونا نامراز و روینی لیکچواندن ب هه می جورین خوڤه بشیوهیه کئی بهرچاف دناف ئەفنی دیوانیدا هاتیه بکارئینان؛ چونکه دهست نیشانکرنا هه می جوران ب نمونه فیه دئی پانتایه کا بهرفره بخوڤه گریت، ژ بهرهنندی ئەو هه می جور ناهینه ئیسین بتنی بشیوهیه کئی گشتی و بهرفره هندی نمونین هوزانی (ژ بلی هوزانین کو ب زمانی عه رهبی و ئیک ب زمانی تورکی) ئەوین کو لسه ر جورئی لیکچواندنا رهوان هاتینه ئافاکرن دهینه دیارکرن ئەو ژئی بشیوی لحواری :

لیکچواندن لدویف نه بوونا هه ر دوو رهگه زین (نامرازی لیکچواندنی و روینی لیکچواندنی) دا :

واته چهوا مروڤه کئی دلئی وی رهش و خراب بیت، شیرت و ناموزگاری بۆی وی بئ سود و بئ مفانه وهکو مریه کیه و ئەگه ر چه ند خوینی ژئی بکه یه د ناف ده مارین ویدا؛ ئەو خوینه ناچیته د گیانی ویدا.

- لیکچواندنا مه رجی : ئەف جورئی لیکچواندنی دناف بهرهمی هوزانیدا ب ریزه به کا گه له ک کیم هاتیه بکارئینان، بۆ نمونه :

گه رب شه دده ت تو هه بی ته شبیهی ئەلماسی هه دید (ل ۱۶۰)

لیچو	له وچو	نامراز	روینی لیچون
تو	ئەلماسی هه دید	ته شبیهی	موکوم و خورستی

وهکو دیار د ئەفنی جوره لیکچواندنی دا په یفا مه رجی (گه ر) بکارهاتیه.

هوزان	لیچو	له وچو	نامرازی لیکچواندنی	روینی لیکچون	سیقه تین هه فیشک	جور	لاپه ر
ب نامزهد هه بیبا من ب سه د سه و گه ند گه بیبا من ژ بو دهر دان چ لو قمانه	هه بیبا من	لو قمانه	نینه	نینه	چاره سه ر	رهوان	۳۳
عه لائوددینی عه طاره	ئەو	عه لائوددینی عه طاره	نینه	نینه	نازا	رهوان	۳۳
عوبه بدولاهی ئە حه راره	ئەو	عوبه بدولاهسته حه راره	نینه	نینه	جوانی و	رهوان	۳۳
نوجوم و شه مس و ئە قماره	ئەو ئەو ئەو	نوجوم شه مس ئە قمار	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	رونای رونای جوانی و روناهی	رهوان	۳۳
جهنان قودسه چ خوش گولخه د دو نه یقه دده چ جادو چه شم و له ب قهنده	جهنان قودسه چ خوش گولخه د دو نه یقه دده چ جادو چه شم و له ب قهنده	جهنان قودس گول نه ی جادو قهنده	نینه نینه نینه نینه	نینه نینه نینه نینه	پیروزی جوانی زراقی ئەفسون شرین	رهوان	۳۴
ب ئەف رهنگ و نازو دلباری ب ئەف رو خساری گولناری	رو خسار	گولنار	نینه	نینه	جوانی سوراتی و گه رماتی	رهوان	۳۴
نزام هۆڤی یا کووڤی ددل ناچینی راست توڤی	تو نو	هۆڤ کووڤی	نینه نینه	نینه نینه	بی بها ب کیرنه هاتی	رهوان	۳۵
چ خوش دهنگ و چ خوش خوانی مه له ک رقصی د که یوانه	ره قسانه	مه له ک	نینه	نینه	ره قسه کا جوان و باقز	رهوان	۳۶
تو شه معا جه معنی خوللانی	تو	شه مع	نینه	نینه	روناهی، شه وق	رهوان	۳۷

٣٩	رهوان	شەوق، روناھی، جوانی	نینه	نینه	ماه (هه‌پش)	روینی دلبر	ئەف دلبر، رووماهی ب قەوسنی خوینی هیلالی
٣٩	رهوان	قەوسانی	نینه	نینه	کەمان (کشان)	ئەبرو	من گو ته تیر ل من دا ژ وان ئەبروو کەمانی
٣٩	رهوان	بەین خوش	نینه	نینه	مشک (مسک)	زولف	من گو ژ زولفی مشکین یەک مەرەمە ل دل کە
٤٠	رهوان	ئەفسون و خەیاڵا وی	نینه	نینه	جادو	چەشم	من گو ژ چەشمی جادو بەس بکوژە من فەقیری من گو وەرە تو روونە سەر
٤٠		تێزاتی	نینه	نینه	خار (درک)	موژە (مژیلانک)	هەردوو چەشم و چاقان گو ژ خار موژە دینە
٤٠	رهوان	نەرمانی نازکی و جوانی	نینه	نینه	حەریر	جسم	جسمی حەریر مەلالی
٤٠	رهوان	قەوسانی روناھی و جوانی سپییاتی و جوانی جوان و بریقەدار	نینه نینه نینه نینه	نینه نینه نینه نینه	هلال روژ صەدەف دور	ئەبرو رو سینە ددان	ئەبرو هلالا روژ سینە صەدەف ددان دور
٤٠	رهوان	رەشاتی بەین خوش	نینه نینه	نینه نینه	شەب عەنەبەر	زولف گیسو	شەب زولفان گیسو عەنەبەر کوشتم ب یەک خیالی
٤٢	رهوان	شیرینی و خوشی	نینه	نینه	شەهەو نەبات	لەب	دوور مامە تەنی ئەز ژ لەبی شەهەو نەباتە
٤٢	رهوان	خێر بەرە کەت و پیروزی	نینه	نینه	مەنەبەعی جودی	تو	حەقتی خود خوارم ژ تە ئەی مەنەبەعی جودی
٤٣	رهوان	شرینی ترشاتی	نینه نینه	نینه نینه	ئەمرود ئەنار	تە تە	ئیرۆ تە سەک کێشاب هەر سوونی دبارە جوز مەن حەمی خوارن ژ وی ئەمرود و ئەنارن
٤٣	رهوان	تزی جوانی روناھی و جوانی	نینه نینه	نینه نینه	سەحابە شەمس	زولفەین روخ	زولفەینی کول شەمسین روخی تە گرتە سەحابە
٤٣	رهوان	سوکی، گەرمانی	نینه	نینه	کەباب	سەد دل و جان	هەر روژ وی سەد دل و جان کرپە کەبابە
٤٤	رهوان	جوانی، پاکي جوانی، پاکي جوانی، پاکي	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	مەلەک پەری حورابەشتی	تو تو تو	ئایا مەلەکی یا پەری یا حور بەهشتی
٤٤	رهوان	چارەسەری، دەرمان شرین و خوشی	نینه نینه	نینه نینه	ئیکسیر و سوگەند قەند	صوحبەتاتە صوحبەتاتە	ئەو صوحبەتی جان سوزی تە ئیکسیرەب سوگەند وی دا ب دل و جانە هەزار

							سوگگر و هم قهند
۴۴	رهوان	پر بها و نایاب	نینه	نینه	که نزی موپهلسم	تو	نابینه ته هەر کەس توی یەک که نزی موپهلسم
۴۶	رهوان	ئەفسونی و سەرنجراکینشه	نینه	نینه	سەرنی حەلالە	نوطقاوی	نوگتاوی ژ بو عامی دبی عەینی زەلالە یا سەرنی حەلالە
۴۶	رهوان	بەین خوش	نینه	نینه	عەنەبر	زولفەینی مو	زولفەینی مو عەنەبر کۆل دۆر خەددی خویایە قانون و شفاپیە
۴۷	رهوان	زوردار	نینه	نینه	غەدارە	عەشقا ته	عەشقا ته غەدارە
۵۱	رهوان	تشتین بی بها و کیر نههاتی	نینه	نینه	خاشاک و خارو خەس	ئەز	ئەزم خاشاک و خارو خەس
۵۱	رهوان	بلداهی شرین شرینی شرینی	نینه نینه نینه نینه	نینه نینه نینه نینه	عەر عەر نەبات شەهد شەگەر	قامەت تو تو تو	ژ شەوقا قامەتا عەر عەر نەباتی شەهدو هەم شەگەر
۵۳	رهوان	پاکی و زەلالی و پیروزی پاکی و پیروزی	نینه نینه	نینه نینه	زەمرەم و کەوچەر	تو تو	تویی هەم زەمرەم و کەوچەر
۵۵	رهوان	ریتما، یاریدەر	نینه	نینه	رەهەبر	عشق	مەعشوقە دلەبر هەر عەشقە رەهەبر
۵۶	رهوان	ژیان خوشی و سەرمەستی ژیان خوشی و گەشاتی	نینه نینه	نینه نینه	رووح صەبووح	حوبیا ته حوبیا ته	حوبیا ته رووحە لاح و صەبووحە
۵۹	رهوان	سوراتی	نینه	نینه	لعل (بەری گرتەها)	لب (لیف)	در چاه سيب غبغبش دل تشنه و لعل لبش
۶۰	رهوان	سپاتی و جوانی	نینه	نینه	سەمە (زیف)	عارضی (وی) (رویی وی)	ئەو مەحوەدین ژ روئیەتا وی عارچی سەمە
۶۳	رهوان	پاشی، خوشی خرابی، دوژمن و نەیار دوژمن و نەیار	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	مەلەک عەقرب یلان (مار)	(مەشرەب) تو تو تو	مەشرەب مەلەکی بن ژ بوزورگان و کەلان بت هەر صافی و صادق بە نەعەقرب نە یلان بت
۶۷	رهوان	دویر و دریتز	نینه	نینه	یەک سالە	روژەک	هەرچەندە فراق تالە هەر روژەکی یەک سالە
۶۸	رهوان	باشی و پاکی	نینه	نینه	حووری	سیرەتا دلەری	هەر چەندە ئەزم رەنجوور ئەو دلەرا سیرەت حوور
۶۸	رهوان	بریقەدار، جوانی سوراتی	نینه نینه	نینه نینه	دور لەعل	دندان (ددان) لەب	دندان دور لەب لەعە لەب

٦٨	رهوان	سسی و جوان	نینه	نینه	سم (زیف)	دیم (وئ)	ئەو نازکا سم دیمه
٦٨	رهوان	سوتن، نهخوشی و دژواری	نینه	نینه	نار	جان وجگه‌ری من	جان وجگه‌ریم کر نار
٦٩	رهوان	جوانی و پیروزی	نینه	نینه	حووریا مینویه	ئەو	ئەو حووریا مینویه مه‌شهر وئ وه‌کی رۆیه
٧١	رهوان	بیهن خوش	نینه	نینه	موشکین	کاگول	کاگولی موشکین لسه‌ر به‌دری به‌لاف بوو
٧١	رهوان	سپاتی، روناھی سوراتی روناکی و جوانی	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	دور له‌عل مه‌هتاب	دندان له‌ب ئەو	دور وله‌عه یا ن دندان و له‌بئ ئەو مه‌هتاب
٧١	رهوان	جوانی سپاتی	نینه	نینه	سپین (زیف)	به‌دهن (به‌ژن)	ئەو شه‌پالا پور جه‌مالا نازکا سپین به‌دهن
٧٢	رهوان	جوانی	نینه	نینه	مه‌له‌ک	ئەو جه‌بیه	ئەو جه‌بیا خوه مه‌له‌ک تیره‌ک ل دلنا کر برین
٧٢	رهوان	ب وه‌فا بی بها و کیم	نینه نینه	نینه نینه	که‌له‌بی ده‌رگاه یه‌ک حوواب	ئەز ئەز	که‌له‌بی ده‌رگاه تویم ره‌جه‌تی ئەز یه‌ک حوواب
٧٤	رهوان	سوراتی و جوانی	نینه	نینه	گولنار	رووین یاری	خوزی یارا گولناره بپور ساناوئ یه‌ک جاره
٧٥	رهوان	زه‌لال و پاک	نینه	نینه	ئاڤا صافی	تو	ئەزم دل ته‌شه‌ئئ سوختی توصافی ئاڤ و به‌ره‌ختی
٧٨	رهوان	ئاڤندی و ئیروزی شرینی شرینی	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	که‌وشهر شه‌هد ته‌باتی	تو تو تو	که‌وشهر و شه‌هد و ته‌باتی و‌ق‌ره‌ ئه‌ی رووخی به‌شه‌ر
٧٨	رهوان	ئاڤندی و ئیروزی ئیروزی و نه‌مری	نینه نینه	نینه نینه	زه‌مه‌رم ئاڤا حه‌یات	تو تو	زه‌مه‌رم و ئاڤا حه‌یات و‌ق‌ره ئیش جان و جه‌طه‌ر
٧٨	رهوان	جوانی و سوری و طه‌شاتی	نینه	نینه	طولطون	عارضی ته‌ (رووی) ته‌	ئاسی د عارضی طولطونی ته‌دا نوورا خودا
٧٩	رهوان	ئیرهاو برخ	نینه	نینه	که‌نزی موطله‌سم	توتو وئ ئەو که‌نزی موطله‌سم دظی عه‌صری
٨٣	رهوان	شه‌وق و جوانی جوانی و ئیروزی	نینه نینه	نینه نینه	سم حوورا به‌شتی	به‌دهن دلته‌ر	یه‌عه‌ی بستییه‌ د ده‌ستی زقریا سسی به‌دهن دلته‌را حوورا به‌شتی کو دلان بر وئ ب فه‌ن

٨٤	رهوان	زراطي و قهوساتي	نينه	نينه	هلال	نبروو	سند سوندی دخوم نيز ب وان نبرووی هلالی
٨٥	رهوان	جواني و ناقدی	نينه	نينه	حوورا بهشتی	نوو	هتر روذی ل ستر بائی خهرا باقی ض خووش تی نوو حوورا بهشتی
٨٥	رهوان	جواني و روناھی سوتی	نينه نينه	نينه نينه	طولنار کتاب	طهلعمت (وی) دل	وی طهلعمتی طولناری طهکة دل کة کتابه
٨٦	رهوان	بسوز و وهفادار	نينه	نينه	سقطی دهرطه	نيز	نيز بهندقی ناضر و سقطی دهرطه ههردهم
٨٧	رهوان	دلوظانیکا زیده	نينه	نينه	مهخرتی نهلطاف	تو	تو مهخرتی نهلطافی ض زانت ب ض شانی
٨٨	رهوان	وهفادار	نينه	نينه	کهلوی دهری	نيز (هورانظان)	نيز کهلوی دهری شاهی رهسولانی ههزام
٨٩	رهوان	بهین خوش	نينه	نينه	مسکی تهار	ررووی یار	بهر ررووی یار مسکی تهار
٨٩	رهوان	طهشاتی و جوانی	نينه	نينه	قههتر	ررووی وی	نوو روو قههتر دل دا زههتر
٩٠	رهوان	زراط و دریند	نينه	نينه	نهلیف	نهلنف (دفن)	قهوسنی لهطیف نهنا نهللیف
٩٠	رهوان	سلیاتی روناهی و جوانی نیضای شرین و خوشی	نينه نينه نينه نينه	نينه نينه نينه نينه	سم کهوکتب عهقرب عنهب	عهبعغب دیم زولف لهب	سیم عهوعغبی دیم کهوکتبی زولف عهقرتی لهب عنهبی زولف لهب
٩٠	رهوان	بوش و رهش و بریقه دار رهش	نينه نينه	نينه نينه	ککش حهبهش	کاکول خال	صوحبت خووشی کاکول ککش خال حهبهشی حاجب رهشی
٩١	رهوان	شرین جوان خر و جوان سشی و روهن	نينه نينه نينه نينه	نينه نينه نينه نينه	شهکتر حووری توفاح صهباح	لهب نهلکتر خهد سینه	لهب شهکتری حوور نهلکتری نوو خهد توفاح سینه صهباح
٩٢	رهوان	هاریکار	نينه	نينه	فهرياد رهس	عشق	فهرياد رهس ههر عشقه بهس
٩٢	رهوان	سورانی و ب بها سوتن و طهرماتی	نينه نينه	نينه نينه	عهقیق حهریق	لهب (لیظا وی) نيز	نوو لهب عهقیق جامهک رهحقیق دا من غریق نيز بوو حهریق
٩٣	رهوان	دهنط خوش ناقدی وجواني	نينه نينه	نينه نينه	بوپول طول	نوو سهیدا	نوو بولبوله سهیدا طوله

٩٤	رهوان	جوان و روناك و بریقة دار سثی و جوان	نینه نینه	نینه نینه	ماهتاب سجین	ثغو قوباب	ثغو ماهتاب سچین قوباب
٩٤	رهوان	سوتی، طه رماتی	نینه	نینه	کتاب	دل	راکر نقاب دل کر کتاب
٩٥	رهوان	روهان و جوان	نینه	نینه	ماه	ثغو	ثغو ماه و بووح کاسک
٩٥	رهوان	ثبتا (ص) مینا (باهیظن) بو جوانیا ضاطی دهیته بکار نینان	نینه	نینه	دوو صاد	ضه شم	ضه شمی دوو صاد ثغو و تل و داد
٩٦	رهوان	ضارقه ستری	نینه	نینه	دغو (دقرمان)	دل	دل کة دغو باقیذ ههوا
٩٦	رهوان	رقتش	نینه	نینه	حه بهش	زولف	زولفی حه بهش نهظ بوونه شش
٩٧	رهوان	زرراط و دریند	نینه	نینه	تعلیف	قامت	شیحی لتطیف قامت تعلیف
٩٨	رهوان	ثاقندی و جوانی جوان و مین	نینه نینه	نینه نینه	مهاتک عزال	ثغو جاطی وی	ثغو مهاتک زولف کر خهاتک نهظ جاط عزال مشیا ب حال
٩٩	رهوان	شغو و روناهی و جوانی	نینه	نینه	محر (روز) ماه (هه یظ)	ثغو	ثغو محر و ماه دین کر نهناه
١٠٢	رهوان	سوراتی	نینه	نینه	سور طول	خدد	ثورسم ذ خددی سور طوله
١٠٢	رهوان	سوراتی و بریقة دار	نینه	نینه	لعلین	لقب	ثورسم ذ وی لعلین لقی
١٠٣	رهوان	بفرههی و ثاراستی	نینه	نینه	مهخرن	ثغر	بووم مهخرنا حوزن و غهی
١٠٥	رهوان	ثاکی و جوانی و ثیروزی	نینه	نینه	حووریا مینو	ثغو	رووح و جان بر ثغو مهجانة حووریا مینو نشان
١١٠	رهوان	سوراتی جوانی و طه شی	نینه نینه	نینه نینه	لاله نرطس	لقب ضاظ	ثغو دلبيهرا لقب لاله ضاظ نرطس و خدد لاله
١٢١	رهوان	سثی و بریقة دار	نینه	نینه	سم (زیط)	بناطوش (بن طوه)	جادوا سم بناطوش زغری یا زغری طوهار
١٢٢	رهوان	تید	نینه	نینه	تیر	موذة (مذیلانک)	بوومه مهستوروی ب تیری موذتی ثور ب نصال
١٢٣	رهوان	ب نرخی و ب بها ب نرخی و ب بها ب نرخی و ب بها	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	سم (زیط) زغر (زیر) طه نرخی (خرینه)	ثغلین ثغلین ثغلین	لغو عشقه دهینه و ثغلین سم و زغروطنج

۱۲۵	رهوان	سئی روناهی و جوانی	نینه نینه	نینه نینه	سچین صباح	بەدقن روو	دلبرە سچین بەدقنە روو صباح
۱۲۵	رهوان	طەرماتی کارتیگەری روناهی	نینه نینه نینه	نینه نینه	شەش ئاظرین شەش طوللەن شەش صباح	خال و خەط خال و خەط خال و خەط	خال و خەط و زولف و لەب و ضاظ و دەظ شەش ئاظرین و شەشە طوللەن شەش صباح
۱۲۷	رهوان	ضارەسەری	نینه	نینه	مەرھەمە	خەط و خالی دوست	هادی بزانی زکری خەط و خالی دوست مەرھەمە بو قەلبی کۆلی ئور جەراح
۱۳۰	رهوان	رەش و دریند	نینه	نینه	دوشەهار	زولف	من دی ب عەیان زولفی دوشەهار ل سەرخەد
۱۳۲	رهوان	ئیس و بی بها	نینه	نینه	صە	نەفس	دل کۆرە نەفس دی هەم صەیە
۱۳۳	رهوان	نەمان و خرابوی	نینه	نینه	مەتاعەک فانی	دوینا	دوینا مەتاعەک فانییە
۱۳۳	رهوان	زراط و دریند	نینه	نینه	شەمشاد و نەیی	قامەتا وی	وی قامەتا شەمشاد و نەیی
۱۳۳	رهوان	خوشی و هایلد خۆ نەبوون	نینه	نینه	حوب	مەئی	مەئی حویبە قەلب کرایە وی حەئی
۱۳۴	رهوان	سئی و ئاقندی	نینه	نینه	مەرمر	دل	کۆ دەواکە دلی مەرمر
۱۳۵	رهوان	روناهی	نینه	نینه	شەمع و شەمال	طلهعەت (ری)	طلهعەتا شەمع و شەمالی
۱۴۱	رهوان	نەرم سئی و روناهی روناهی و جوانی	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	حەریر شەمال موزیز	زولف طەردەن خەد	زەزەرین طوهارا زولف حەریر طەردەن شەمالا خەد موزیز
۱۴۳	رهوان	کیشان سوتن روناهی	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	فەییض نار نور	عشق عشق عشق	عشق نە ب طرین و زورە نەو فەییض و نارو نوورە
۱۴۶	رهوان	نیشان مال خوشی مان و زیندیوون	نینه نینه نینه نینه	نینه نینه نینه نینه	رەهەبەر سچم و زەر میووە بەری وی خضر و ئلیاس	عشق عشق عشق عشق	هەر عشقە رەهەبەری تە هەم سچم و هەم زەری تە هەم میووە و هەم بەری تە هەم بو تە خضر و ئلیاس
۱۵۵	رهوان	جوان و رەتظ طەرماتی و سوتن بەبا خوش ئاقندی و ئیروزی شرین شرینی و خوشی	نینه نینه نینه نینه نینه نینه	نینه نینه نینه نینه نینه نینه	طولنار نار عەنبەر کەوئیر شەهد نەبات	طلهعەتی طولناری یار قەلب طورە (ئرض) حویبا خودای حویبا خودای حویبا خودای	طلهعەتی طولناری یار قەلب و دلم کرایە نار طورەتی عەنبەر شەمب حویبا خودایە نەجات کەوئیر و شەهدەو نەبات
۱۶۰	رهوان	هاتوضو، ناچیتلیربوون	نینه	نینه	با (هەوا)	طوفت و طوئی ناصحان	طوفت و طوئی ناصحان بایە دل کۆ بوو سیاه

١٥٩	رهوان	جواني و كيشاي قهوس (ثبتان) سترخوين) ضين ضين زراط و دريد	نينه نينه نينه نينه	نينه نينه نينه نينه	صاد نون دالي تقليف	ضهشم بوره زولف قعد	ضهشمي صاد بورهي نونا زلفي دالا قعد تقليف
١٥٩	رهوان	بهين تهنطي و نه خوشي و تازار	نينه	نينه	حتمس	دينا	مام دنطي حتمسا دنطي بي تهنيس و بي جهليس
١٦٠	رهوان	دتمه كي كورت	نينه	نينه	بوستان	عومري نينسان	بوستانه عومري نينسان
١٦٣	رهوان	شرين و خوش شرين و خوش	نينه نينه	نينه نينه	سوگگهر تهبات	حوبيا خودي حوبيا خودي	حوبيا خودا نه جانة هقم سوگگهر و نه باتة
١٦٦	رهوان	جواني جواني	نينه نينه	نينه نينه	دوو نوونان دوو صاد	ضاظ ضاظ	يارقب دوو نوونان و ب دوو صادتي ضاظ
١٦٩	رهوان	سوراتي و جواني و بريقة دار	نينه	نينه	لعل	لعب	تهو منطقي شيرين ذ دوو لعل شتالي
١٧١	رهوان	نهرم سئي و روهن و جواني	نينه نينه	نينه نينه	حقرير شوشة	زولف طردقن	طهر تهو شتالا زولف حقرير طردقن ذ شووشا موستة نير
١٧١	رهوان	قهوساني مقرن و جوان	نينه نينه	نينه نينه	هلال عقرال	تهبروو ضاظ	تهبروو هلالا ضاظ عقرال
١٧٢	رهوان	بادايي (تيضايي)	نينه	نينه	دوو دال	زولف	زولفي دوو دالي رووي مال
١٧٢	رهوان	بي دةستهلات زوردار	نينه نينه	نينه نينه	كهو باز (بالندة)	عوششاق يار	عوششاق عادت وان تهوة دقرتهنجي بازي يار كهوة
١٨٩	رهوان	توشاتيا ناظا رهوان	نينه نينه	نينه نينه	دوو جوك	دوو ضاظ	دوو ضاظ ل من بوون دوو جو
١٩٠	رهوان	ضارسةري	نينه	نينه	دارو	خال	خالي روخي وي دارو
١٩٥	رهوان	جواني، روناها ناياب	نينه	نينه	دور	ديم	بكه رحمي ل مه تهني ديم دورا زقرين ب سقرتي
١٩٥	رهوان	تام و شريني	نينه	نينه	شهكهر	لعب	تهني تهسي صبههي ماد مهجالا سقرتي سعد سلامان بطههينة ذ مهوي لعب شهكهرتي
١٩٥	رهوان	روناهي و طرانها جوان و سوراتي و ب بها	نينه نينه	نينه نينه	دور لعل	ديم لعب	ديم دورو لعل لعب و موحتةشم و موحتةبقرتي
١٩٦	رهوان	مقرن و جوان	نينه	نينه	عقرال	ضاظ	من كو وان ضاظ عقرالي ديبه تهز بي خهتهرم

١٩٦	رهوان	ضارقه سترى	نینه	نینه	دەزمان	دەرو دێوارو مەنزەقێ مەحبوو بە	هەجره و مەنزێ مەحبوو بە موبارقه ضومهمەر دەرو دێوارێ وێ دەرماتە ذ بو جان و ضطر
١٩٧	رهوان	خراتی و رونایک و جوانی	نینه	نینه	بەدر	دیم و ئەقێ	دیی بەدر و ئەقێ بی زولف ل سەر بوونە مەتەتک
١٩٧	رهوان	شرینی	نینه	نینه	شەکر	خەندە	شەکر خەندێ حەببەتک د حەقێ سال و مەهان
١٩٨	رهوان	صافی و نایاب	نینه	نینه	دور و جەواهر	لەب	سەح بکی دور جەواهر کو ذ لەب وێ ق ب لەخت
١٩٩	رهوان	درێزی و شەت	نینه	نینه	قەصەب	طوره و زولف	بسک و طیسوو ذ حەریوون قەصەب طوره و زولف
١٩٩	رهوان	سوراتی و جوانی و برقەدار	نینه	نینه	لەعل	لەب	دێ بنوشین ذ لەقێ ۆ لەعلی وێ وێ خووش خەمر حەلال
٢٠١	رهوان	جوان و ریکخستی قەوساتی	نینه نینه	نینه نینه	حوورو ئەقێ هلال	ئەیکەرا دل بەر ئەبروو	دل بەرا حوو رو ئەقێ ئەیکەرا ئەبروو هلال
٢٠١	رهوان	درێزی و راست درێز زراف	نینه نینه نینه	نینه نینه نینه	عەرەقەر ئەلف ئەقێ شەکر	قامەت قامەت قامەت	عەرەقەر قامەت ئەلف ئەقێ شەکر ئەقێ شەخ و شەتال
٢٠١	رهوان	سٹیاتی و جوانی	نینه	نینه	سەجین	تەن	نارکا سەجین تەن و خوسرەتو زەزین کولەهی
٢٠٢	رهوان	تدی	نینه	نینه	مەعدەن	ئەز	بوو مە مەعدەن ذ هەر غوصصە و عەجز و ئەلامان
٢٠٥	رهوان	وەفاداری ئەقێ	نینه	نینه	زولەتخایا زەمانی	تو	تو زولەتخایا زەمانی و ض حاجت مەدەهی
٢٠٩	رهوان	جوان و طەکرێ طەشاتی	نینه	نینه	نرطس	ضاظ	ذ خەدەق سوطول و ضاظی د نرطس خووش عطر دارین
٢٢١	رهوان	طەرماتی سوتن	نینه	نینه	کەتاب	جەرط و دل	جەرط و دلێ من کر کەتاب
٢٢١	رهوان	ضنە، فانی ئەخوش	نینه نینه	نینه نینه	سەرەب زەر	دونیا ئاب و خوشاب	دونیا د ضاظ من بوو سەرەب زەرەل من ئاب و خوشاب
٢٢١	رهوان	تدی، زور	نینه	نینه	مەعدەن (صدق)	ئەو	ئەو مەعدەنا صدق و صواب

٢٢٢	رهوان	روناهی و ری نیشاندەر	نینه	نینه	شەمس و قەمەر	ئەو شیخە	ئەو شیخی ئور صوحبەت ئەنەر شەمس بوون ذ بو دین هەم قەمەر
٢٢٢	رهوان	ئاقندی و ئیروزی وجوا جوانی	نینه	نینه	سور طولا باغی ئیرەم	ئەو	ئەو سور طولا باغی ئیرەم
٢٢٩	رهوان	روناهی، ری نیشاندەر ئایینی	نینه	نینه	مصباحدین	ئەو	ض خوەش مصباحا دین بوو ئەو

داندیت و سەری خۆ د ناڤهرا هەر دوو دەستان ل سەر عەردی دادنیت و پیتا (ص) زی دەمی روینشتن ل دوماهیكا ئۆزئی بیت. ئەفە ئەوی چەندی د گەهینیت که هوزاشان (هادی) هوزاشانەکی سو فی یه کو شیایه ئەفان دوخان د ناف رەمزین ئەفان پیتین دیارکری ب وینەیهکی جوان و سەرنجراکیش ب هاریکاری لیکچواندنی بدەته خویاکرن.

ب - بابەتەکی دیتەر کو لدهف هوزاشانی هاتیه ئاراستهکرن ئەوه کو، باهرا پتريا لیکچواندین (رهوان) پین هوزاشانی لدور ئەندامین یاری نه ب تايهتی سەرو چاف و دەست و بەژن و دیم و پرچا یاری د زفریت، ئەف دیهەنە چەندین جارن هاتیه دووبارەکرن بو نمونە دیم و سەرو رین یاری ب هەیف و روژ و دور چرا هاتینه لیکچواندن، چاف ب نیرکسی و غزالنی، لەب ب لەعل، زولف ب مسک و عەنەری، برو ب هیلال، دەست و سینگ ب سیم، بەژن ب عەرەر (دارا عەرەر)، ئەلف و نهی شهکەر هاتینه لیکچواندن، ئەف چەندە زی لدهف هوزاشانی جهختکره ب بها و جوانیا یارا وی. بریکا ئەفان پەیفان جوانیا خوششتیا خۆ بەرجهستهکریه و دیاره کو لدهف هوزاشانی ئەف دەرپرینانه پینگههکی گرنگ و تايهت هەنە.

ج - هەرۆسا هوزاشانی جوانیا یاری ب مەلەک و پەری و حورین بەشتی و ئەفینا یاراخۆ ب پاقتی و پیروزی ئاڤا زەمزم و کەوسەری و ئاخفتنا یارا خۆ ب شههدو شهکەر و نەبلی لیکچواندیه و پلا جوانی و پیروزی ئەفینا خۆ گەهاندیه وی رادی کو هەمبەری حورین بەشتی و ئاڤا کەوسەری بەرزو بلند دکەت و بەروفازی فی چەندی خۆ دینیتە پلەیهکا نرم و بی بها وهکو خارو خەس و خاشاک و سەگن دەرگه ل هەمبەر شیخی تەریقەتا خۆ و ل هەمبەر ئەفینا خوداین مەزن خۆ وهکو ئاگرهکی دینیت و شلەژانیا خۆ ب فی ریکی دیارکەت و دینیت ئەگەری ئازاندنا هەستی

ب نیرینهکا گشتی، پشتی دیارکرن وشروفهکرن هوزانین کو لسەر (لیکچواندنا رهوان) پین هوزاشانی دهینته خویاکرن کو هوزاشانی د دیوانا خۆدا، خۆ ب جارچوفهکی بەرتەنگه گری نه دایه و شیایه بابەتی لیکچواندنی ب چەندین جورین جودا جودا بکارینیت؛ هەرچەندە ریزهیهکا کیم و زور د دانانا وان جوراندا هەیه؛ لی ب رەگەکی بەرچاف (لیکچواندنا رهوان) بکارینایه و دکەل شروفهکرن ئەفی جوری هندەک بابەت هاتنه دیارکرن کو بئی رەنگی لحواری نه :

أ - هوزاشانی هەستەکی بلند د وینەکرن پەیفاندا هەیه و د هەلبژارتنا پەیفان بو دارشتنا لیکچواندنا رهوان پشت بەستنی ب خەیاڵەکا قول دکەت دەمی هەردوو رەگەزین ئامرازو روین لیکچونی د ناف وان پەیفان هوزانیدا قەدشیریت و خویەری زی ب زی هەست ب بوونا لیکچوانجنی ناکەمی. بو نمونە دەمی دینیت :

چەشمی صادا بورهی نونا زولفی دالا قەد ئەلیف (ل ١٥٩) ب هاریکاری پیتین ئەلفوبی کو پیتین (ص، ن، د، ا) هاتینه هەلبژارتن و هەرتیک ژ فان پیتا نوینەرآتیا وینەیهکی دکەن بو رەگەزی (لەوچو) ی ب کارهاتینه دەمی چەشم (چاف) ب پیتا (ص) لیکچواندیه کو چافی یارا هوزاشانی وهکو پیتا (ص) یا جوانه یا هاتیه کل دان داکو مەزنا تیا چافی و دانانا هیلەکی لدوماهیكا چافی د دەته دیارکرن، یازی بوره (بری) ب پیتا (ن) ئەو زی بیته دانان (ا) بو قەوساتیا بروین یارا خۆ و بو پرچا یاری ب پیتا (د) پیشان دایه کو پرچ وهکو پیتا (د) یا شکەستی به نه کو یا راست و شەته و قەد (بەژنا) یارا خۆ ب دیارکرن پیتا (ا) ئەلیف بو نیشاندانا دریزاهی و زرافیا بەژی هاتیه لیکچواندن و دیارکرن ئەفان وینەیان خەیاڵا خویەری ب هەمبیزا خۆدگریت، د بیت ئەف چەندە بەلگەیهک بیت بو هوزاشانی سو فی لدهمی ئۆزکرتیدا، دیمەنی پیتا (ا) نونەرآتیا دەمی راوہستانی و پیتا (د) دەمی کورنوش (رکوع) بریتدا، پیتا (ن) د دەمی سو جدی، ئەو دەمی کو مروف هەر دوو دەستین خۆ ل عەردی

- ۱ - عه‌دولسه‌لام سالار عه‌بدولره‌حاجان، هونهری ره‌وانبیزی ل شیعری (نالی) دا، نامه‌ی ماستهر، زانکوی سلطانی، کولیزی زمان، ۲۰۰۰، ل ۳.
- ۲ - محمد احمد قاسم و محی‌الدین دیب، علوم البلاغه البدیع والبیان و المعانی، الکعبه الاولی، مگبعه‌المؤسسسه‌الحدیبه‌الکتاب، گرابلس، لبنان، ۲۰۰۸، ص ۸.
- ۳ - شکرالله بابان، فرهنگ فارسی - کوردی، چاپ اول، انتشارات کردستان، تهران، ۱۳۸۲ ه. ش، ص ۵۵.
- ۴ - ابی‌العباس محمدبن یزیدالمبرد، البلاغه، تحقیق رمچان عبدالنواب، الکعبه‌الپانیه، مکتبه‌الطفاه‌الدینییه، القاهره، ۱۹۸۵، ص ۶.
- ۵ - الاخچر جمعی، اللفق و المعنی فی التفکیر النقدی و البلاغی عند العرب، من منشورات اتحاد الکتاب العرب، دمشق، ۲۰۰۱، ص ۱۳۵.
- ۶ - ابو یعقوب السکاکی، مفتاح العلوم، المگبعه‌الادبییه، القاهره، ۱۳۱۷ ه، ص ۱۱.
- ۷ - د. سیروس شمیس، بیان و معانی، ویرایش دوم، چاپخانه تابش، نشر میترا، تهران، ۱۳۸۴ ه. ش، ص ۱۷.
- ۸ - عزیز گهردی، ره‌وانبیزی ل ئە‌ده‌بی کوردیدا، به‌رگی یه‌که‌م، رونبیزی، چاپخانه جاحث، به‌غدا، ۱۹۷۲، ل ۱۸.
- ۹ - مه‌سعود یاسین چه‌لکی، رولئ هونهرین رونبیزی د چی‌کرنا وینی هوزانی کوردیدا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم، بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی ئە‌کادیمیای کوردی، هه‌ولیر ۲۰۱۲، ل ۳۶.
- ۱۰ - دکتر کامل احمد نژاد، معانی و بیان، چاپ اول، چاپ خاشع، انتشارات زوار، تهران، ۱۳۸۲ ه، ش، ص ۱۴.
- ۱۱ - مبر جلال‌الدین کرازی، بیان زیبا شناسی سخن پارسی، چاپ هشتم، نشر مرکز، تهران، ۱۳۸۷، ه. ش، ص ۴۰.
- ۱۲ - د. سیروس شمیس، بیان، چاپ سوم، نشر میترا، تهران، ۱۳۸۵، ه. ش، ص ۹۸.
- ۱۳ - سجا داد، فرهنگ اصکلاحات ادبی، چاپ دوم، چاپ دید آور، انتشارات مروارید، تهران، ۱۳۷۸ ه. ش ص ۱۳۳.
- ۱۴ - موحسین ئە‌حمده‌مسته‌فا گهردی، به‌هاری ره‌وانبیزی (واتاناسی، رونبیزی، جوانکاری) چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی نارین، هه‌ولیر، ۲۰۱۳، ل ۱۲۱.

خوبه‌ری کو هه‌تا چ راده‌ی د ناف ئە‌فینا خودایی دا هه‌مبیز بویه. ئە‌ف دیمه‌نین هاتینه‌ئام‌زە‌دان دبیت ديارده‌کا ئاسایی بیت لده‌ف هوزاشانی سوئی کو پلا شیخی ته‌ریقه‌تا خو بیه‌ته‌ئاسته‌کی بلند و به‌رزدا، ئە‌وه‌ئە‌فین و خوشه‌ویستیا ده‌روونی وی ل هه‌مبه‌ر خودایی و دیتنا تیشکه‌ک ژجوانیا خودایی، بدیتنا حورین به‌شتی و ئافا که‌وسه‌ری لیکچواندیه.

ئە‌نجام:

د پروسیسا لیکچواندنی دا هه‌ر دوو بنه‌مایین سه‌ره‌کی (لینچو و له‌وچو) باهراپتر ژ دوو ره‌گه‌زین ژیک جودانه و هه‌ر ئیک سجاو تایه‌ته‌ندین خو هه‌نه، کو هوزاشانی دشیاندايه ئە‌وان دوو ره‌گه‌زان بشیوه‌یه‌کی جوان و ب ده‌رینه‌کا هونهرمه‌ندانه بگه‌هینته‌ئیک و ئاراسته‌ی خوبه‌ری هوزانی بکه‌ت دا‌کو ئە‌وه‌وینه‌یه‌ دناف مئیشکی خوبه‌ری دا بچه‌سپیت و تایه‌تی ئە‌گه‌ر لیکچواندنا ره‌وان بیت چونکی د وی ده‌ی ب به‌ره‌ف نه‌بوونا هه‌ر دوو بنه‌مایین دیتن لیکچواندنی (ئامراز و رونی لیکچونی) خوبه‌ر ب خو ل‌دویف خال و سیفه‌تین هه‌فبشک د گهریت و تام و چی‌زه‌کا تایه‌ت دفتی پروسی دا وه‌ردگریت.

*باهتی لیکچواندنی، روبه‌ره‌کی به‌رفره‌ه دناف په‌شین هوزانیا دیوانا هوزاشان (هادی) دا بخۆفه‌گریه‌ب هه‌می جورین خۆفه‌هه‌ر چه‌نده‌کیی و زوری ژ لاین بکارتینا ئیقه‌دیاره؛ لئ سه‌ره‌رای فنی چه‌ندی لیکچواندنا ره‌وان ب ریزه‌یه‌کا رور و به‌رفره‌ه بکاره‌تیه، که ئە‌ف چه‌نده‌ژی هیزو شیانین هوزاشانی دیار د که‌ت بو زالیوون لسه‌ر باهتی لیکچواندنی ب گشتی و لیکچواندنا ره‌وان بشیوه‌یه‌کی تایه‌تی.

* هوزاشان (هادی) وه‌کو زورینه‌یین هوزاشان کلاسیکیا کوردی، په‌یوه‌نده‌یه‌کا موکم و ب هیز ب به‌رجه‌سته‌کرنا جوانیا (خوستشیا خو ب سروشتی و گول و گیا و هه‌یف و روژیشه‌هه‌یه‌ب هاریکاریا وینه‌یین لیکچواندنی و ئە‌ف دیمه‌نانه‌چه‌ندن جارن هاتینه‌پیش چاف خستن ب هاریکاریا په‌شین (سورگول، نرگس، دارا عه‌ره‌ری، نه‌ی شکه‌ر، هلال، ماه، نوجوم، شه‌مس، ئە‌قمار... هتد).

* ده‌رینا په‌یف و زارافین (ثانی و سوئیگه‌ری) بو نمونه (ئافا زه‌مه‌م، ئافا که‌وسه‌ر، خچر ئلیاس، ئافا حه‌یات، مه‌تاعه‌ک فانی، فیچ، نور، مصباحه‌ددین، حور و په‌ری... هتد) هه‌می د باهتی لیکچواندنا ره‌وان یا هوزاشانی ره‌گه‌دایه.

په‌راویز

